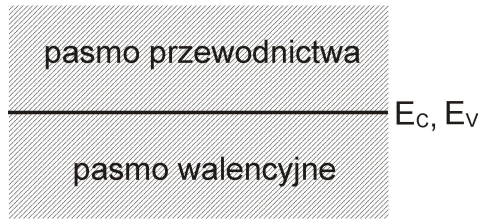

Budowa pasmowa ciał stałych

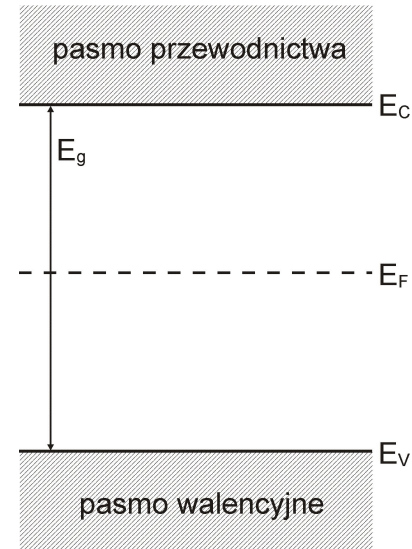
Podział ciał stałych pod względem właściwości elektrycznych

- przewodniki (przewodzą prąd)
- izolatory (nie przewodzą prądu)
- półprzewodniki (przewodzą lub nie przewodzą prądu)

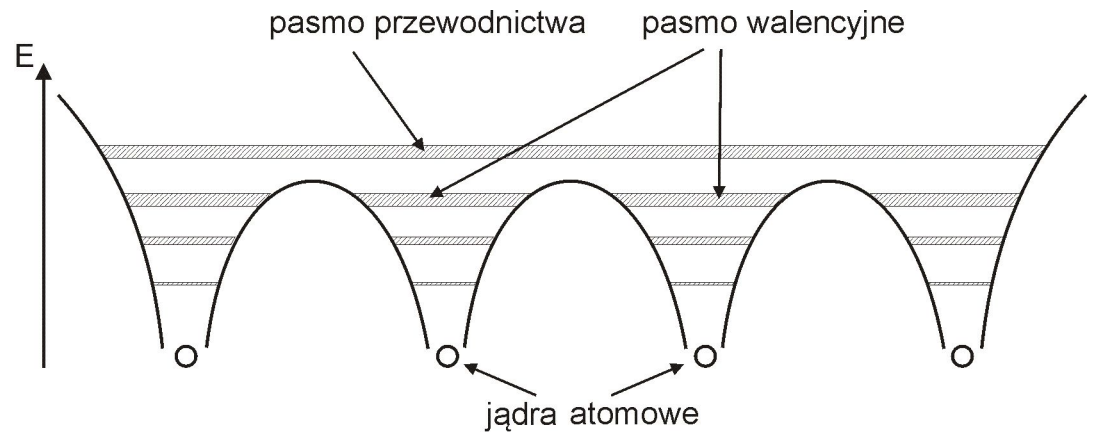
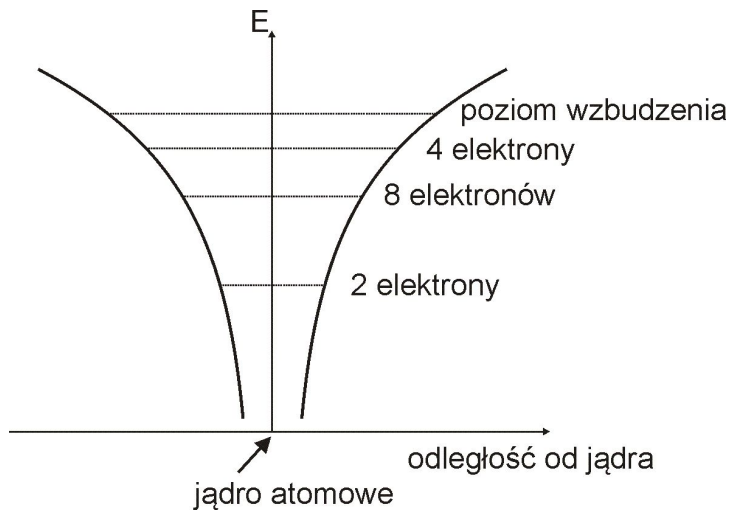
Struktura pasmowa ciał stałych

Metal

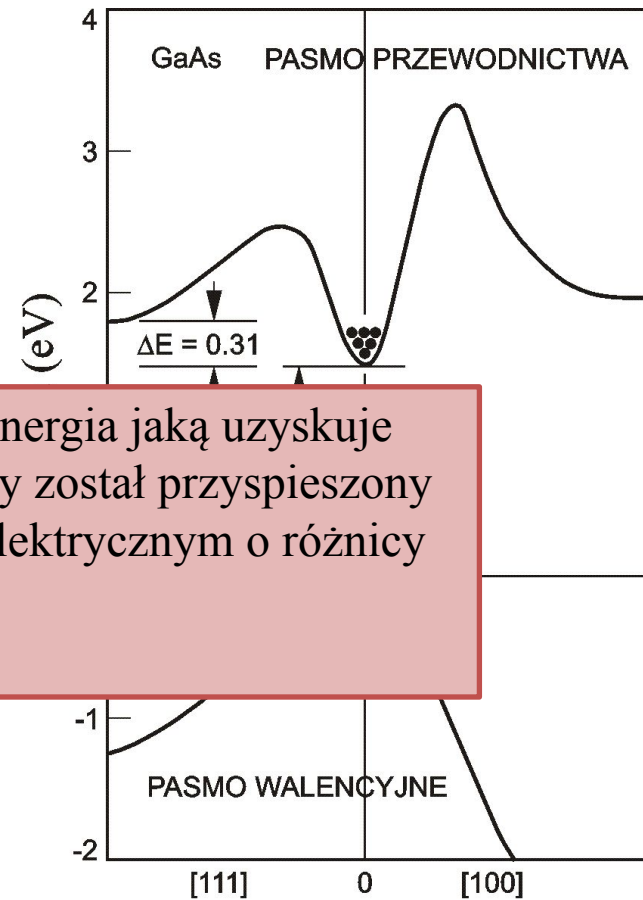
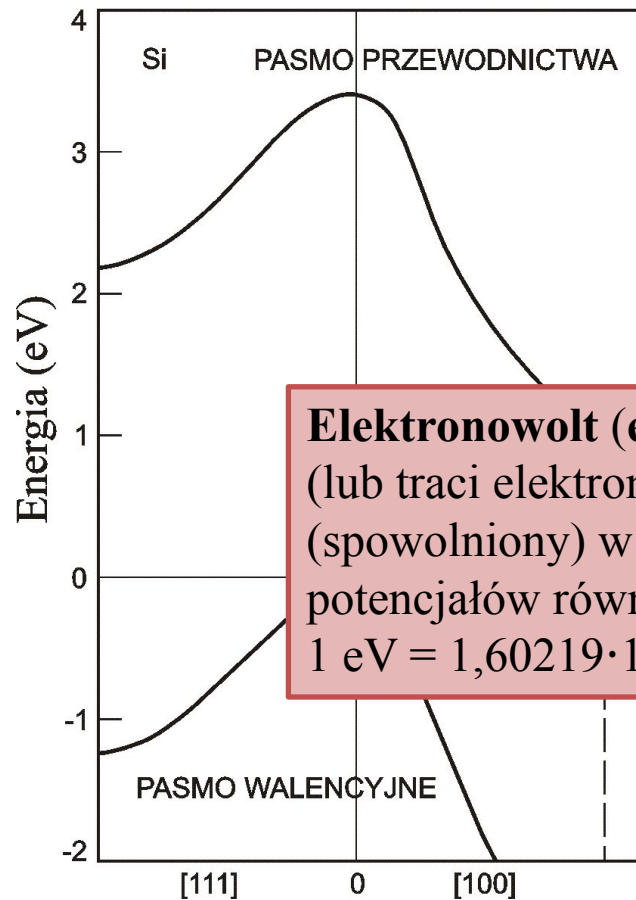

Półprzewodnik samoistny / izolator

Energia potencjalna elektronów w atomie i kryształie krzemu

Rodzaje przerwy energetycznej

Elektronowolt (eV) – energia jaką uzyskuje (lub traci elektron), który został przyspieszony (spowolniony) w polu elektrycznym o różnicy potencjałów równej 1 V.
 $1 \text{ eV} = 1,60219 \cdot 10^{-19} \text{ J}$

Krzem (Si)

przerwa energetyczna skośna

$$E_g = 1,11 \text{ eV}$$

Arsenek galu (GaAs)

przerwa energetyczna prosta

$$E_g = 1,43 \text{ eV}$$

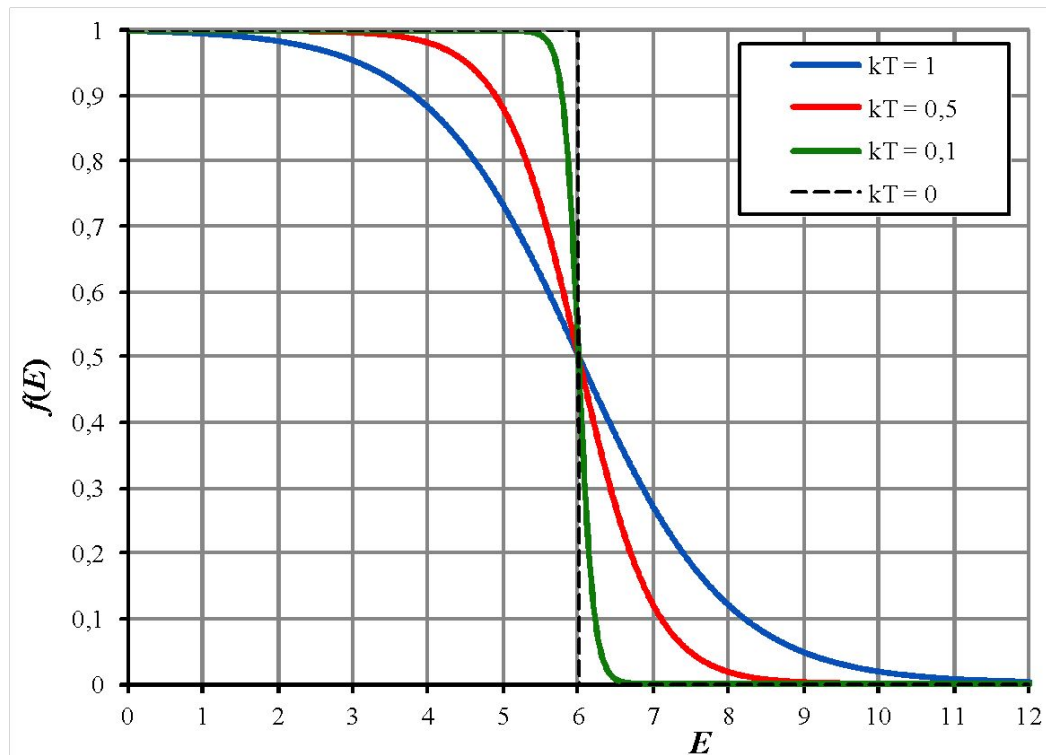
Rozkład Fermiego-Diraca

Prawdopodobieństwo wystąpienia elektronu w stanie o energii E w danej temperaturze.

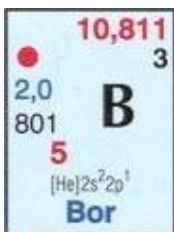
$$f(E) = \frac{1}{\exp\left(\frac{E - E_F}{k_B T}\right) + 1}$$

k_B – stała Boltzmana: $8,61 \cdot 10^{-5}$ [eV/K]

Prawdopodobieństwo wystąpienia elektronu w stanie o energii E dla różnych iloczynów $k_B T$.

Domieszkowanie półprzewodników

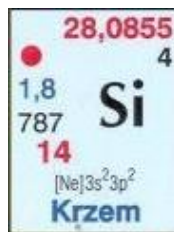

Borium

g: 13

o: 2

z. p.: 2, 3

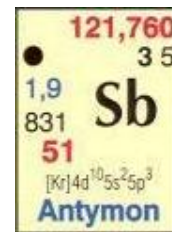

Silicium

g: 14

o: 3

z. p.: 2, 8, 4

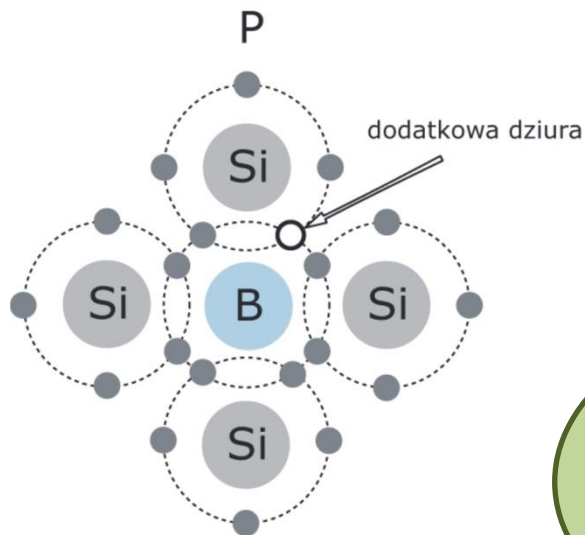

Stibium

g: 15

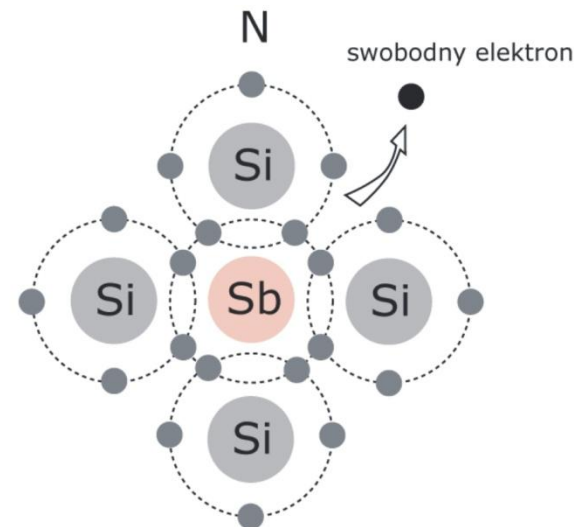
o: 5

z. p.: 2, 8, 18, 18, 5

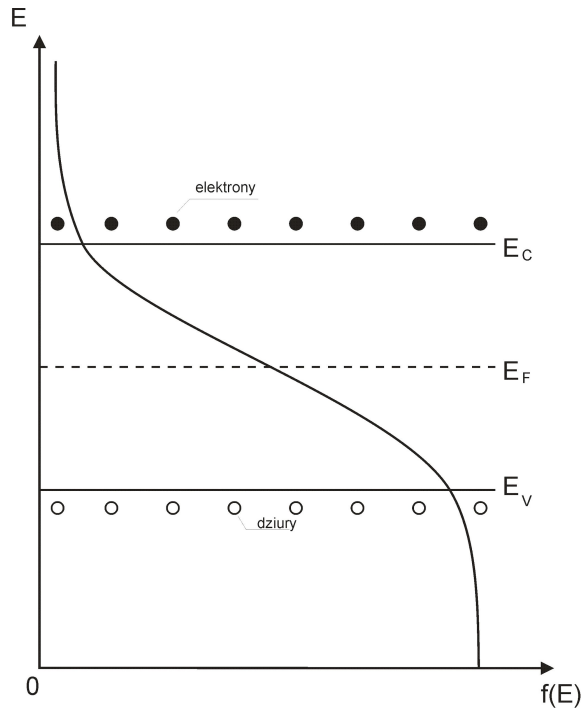
Półprzewodnik typu P
(domieszkowany akceptorowo)

Wystarczy tylko
1 atom domieszki
na 10^7 atomów pp
domieszkowanego !!!

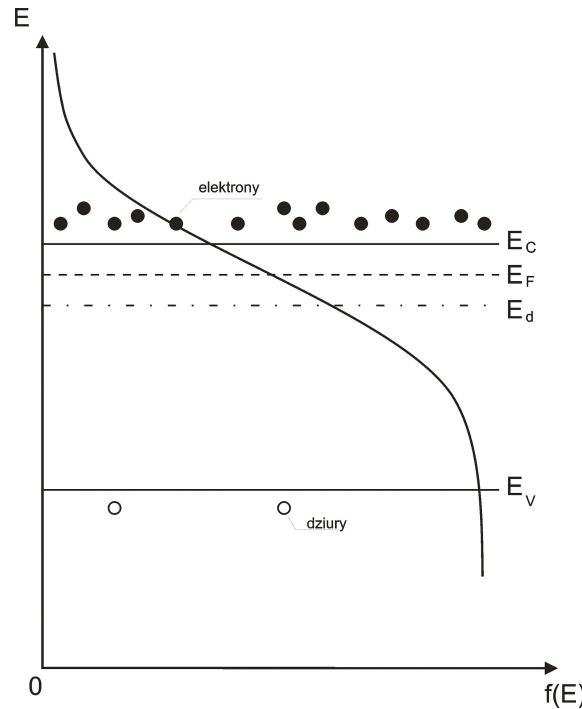

Półprzewodnik typu N
(domieszkowany donorowo)

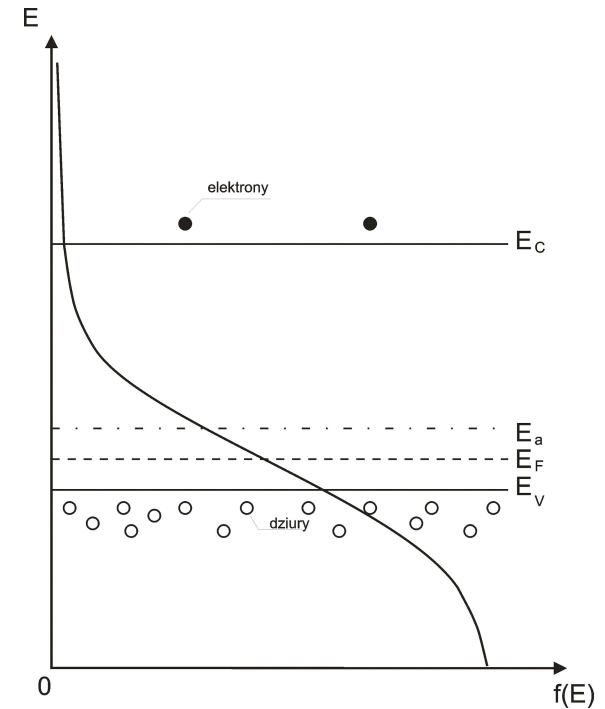
Budowa pasmowa półprzewodników

Półprzewodnik **samoistny**
(bez domieszek)

Półprzewodnik **typu N**

Półprzewodnik **typu P**

Właściwości elektryczne metali / półprzewodników / izolatorów

- rezystywność (opór elektryczny właściwy) ρ [Ωm], dla metali $\rho < 10^{-6} \Omega\text{m}$, natomiast dla izolatorów $\rho > 10^8 \Omega\text{m}$ (w temperaturze pokojowej)

$$\boxed{\times} = \frac{\boxed{\times\! \times}}{\boxed{\times\! \times}^2 \boxed{\times\! \times\! \times\! \times}}$$

- temperaturowy współczynnik oporu $\alpha = (1/\rho)(d\rho/dT)$ [K^{-1}],
- koncentracja nośników ładunku n , liczba nośników ładunku przypadająca na jednostkę objętości [m^{-3}],
- wzrost temperatury o 1°C powoduje wzrost rezystancji metali o około 0,3-0,6%, natomiast w typowo domieszkowanych półprzewodnikach spadek rezystancji o 5-10%,
- przewodnictwo półprzewodników silnie zależy od nawet niewielkiej ilości zanieczyszczeń w kryształach

Złącze metal-półprzewodnik

Możliwe kombinacje złączy *metal-półprzewodnik*:

- 1) półprzewodnik typu n oraz $\Phi_m < \Phi_s$
- 2) półprzewodnik typu n oraz $\Phi_m > \Phi_s$
- 3) półprzewodnik typu p oraz $\Phi_m < \Phi_s$
- 4) półprzewodnik typu p oraz $\Phi_m > \Phi_s$

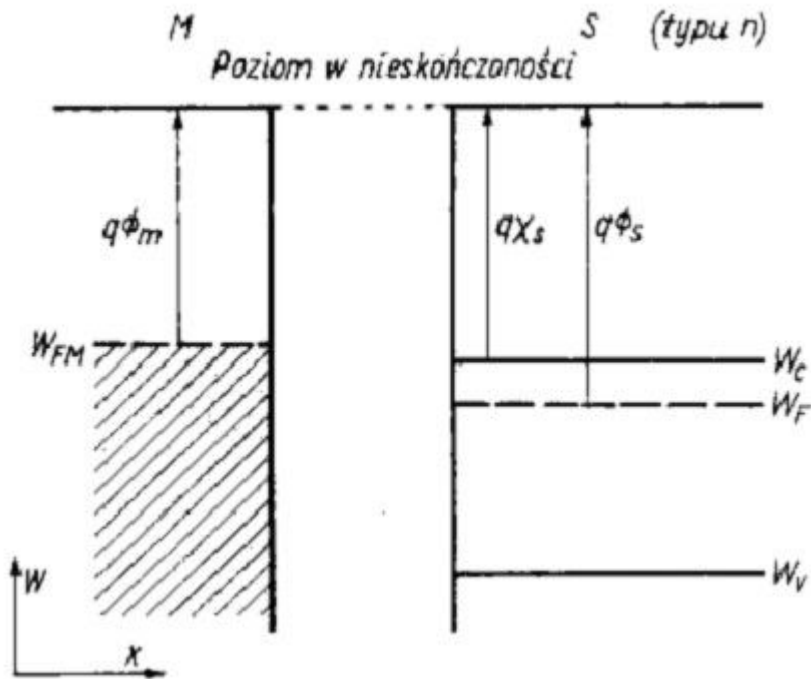
w przypadku:

- 1 i 4 – złącze ma charakter omowy,
2 i 3 – ma charakter prostujący.

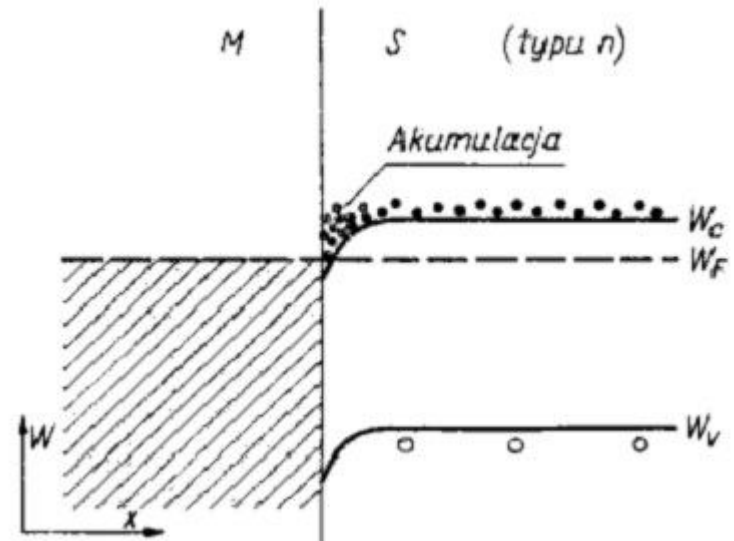
Praca wyjścia elektronu, Φ - praca jaką należy wykonać aby przenieść elektron z poziomu Fermiego do nieskończoności (minimalna energia kinetyczna elektronu niezbędna do opuszczenia przez niego powierzchni ciała).

Złącze metal-półprzewodnik (n)

praca wyjścia z metalu < praca wyjścia z półprzewodnika

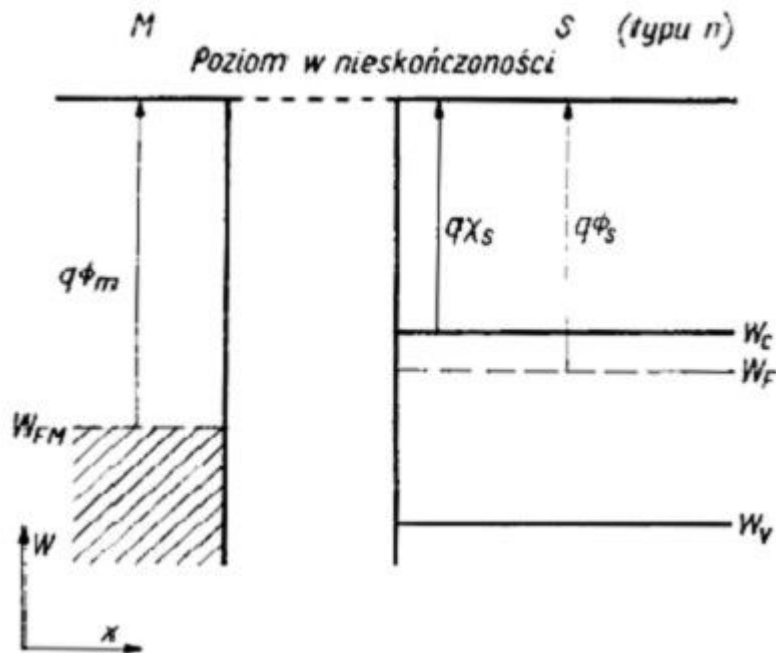
przed złączeniem

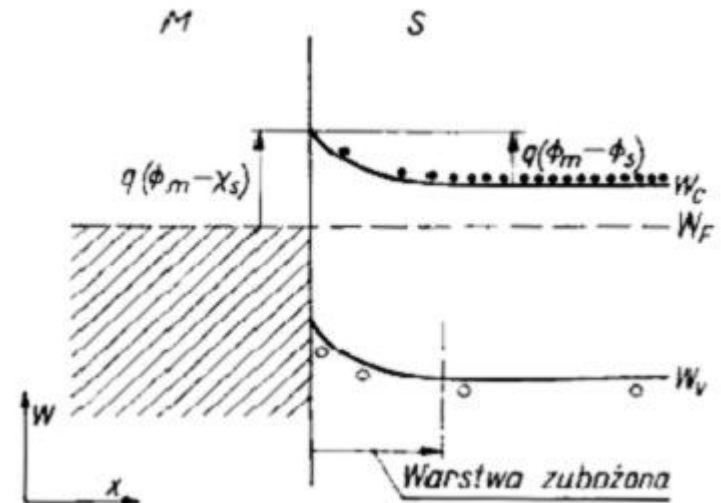
po złączeniu

Złącze metal-półprzewodnik (n)

praca wyjścia z metalu > praca wyjścia z półprzewodnika

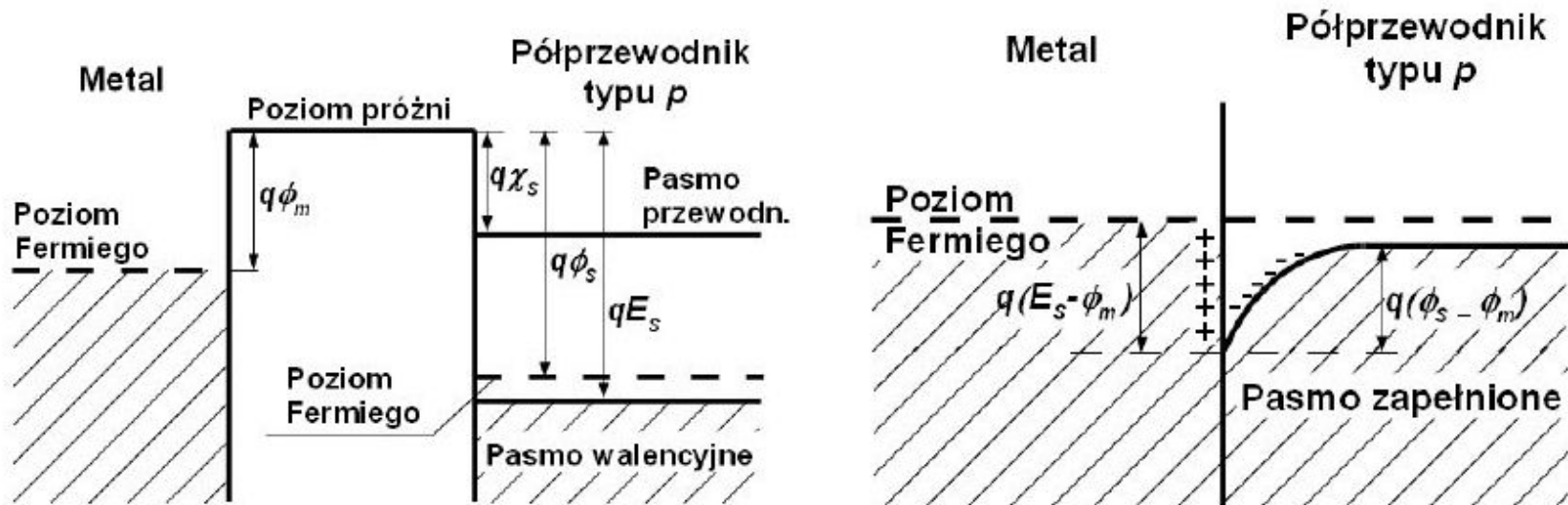
przed złączeniem

po złączeniu

Złącze metal-półprzewodnik (p)

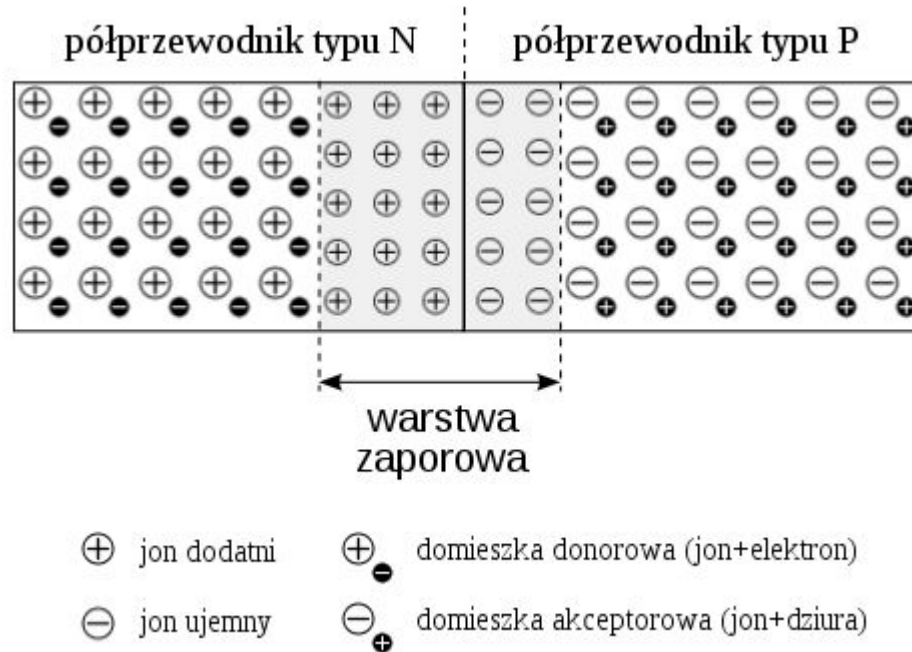
praca wyjścia z metalu < praca wyjścia z półprzewodnika

przed złączeniem

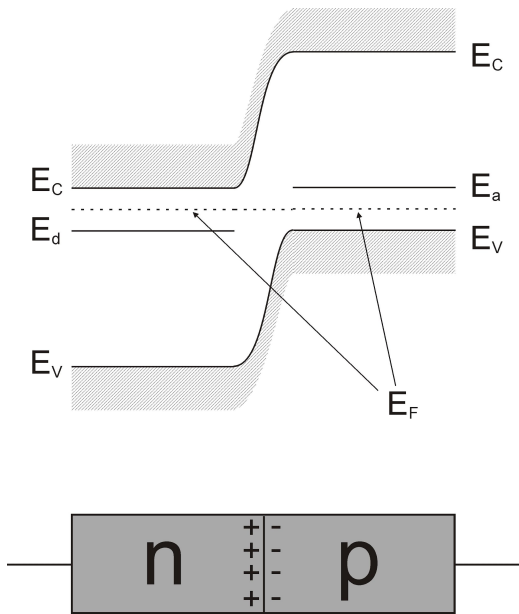
po złączeniu

Złącze p-n (dioda)

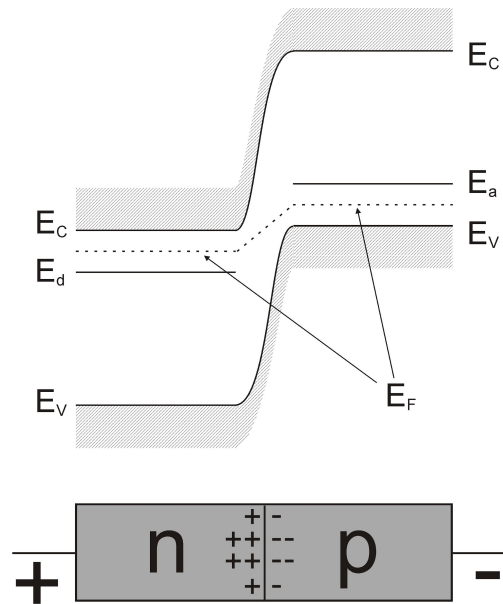

**Niespolaryzowane
złącze p-n**

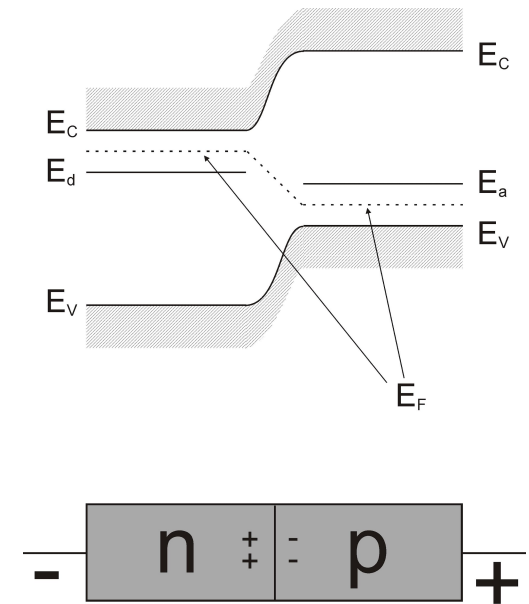
Złącze p-n (dioda)

Złącze bez polaryzacji

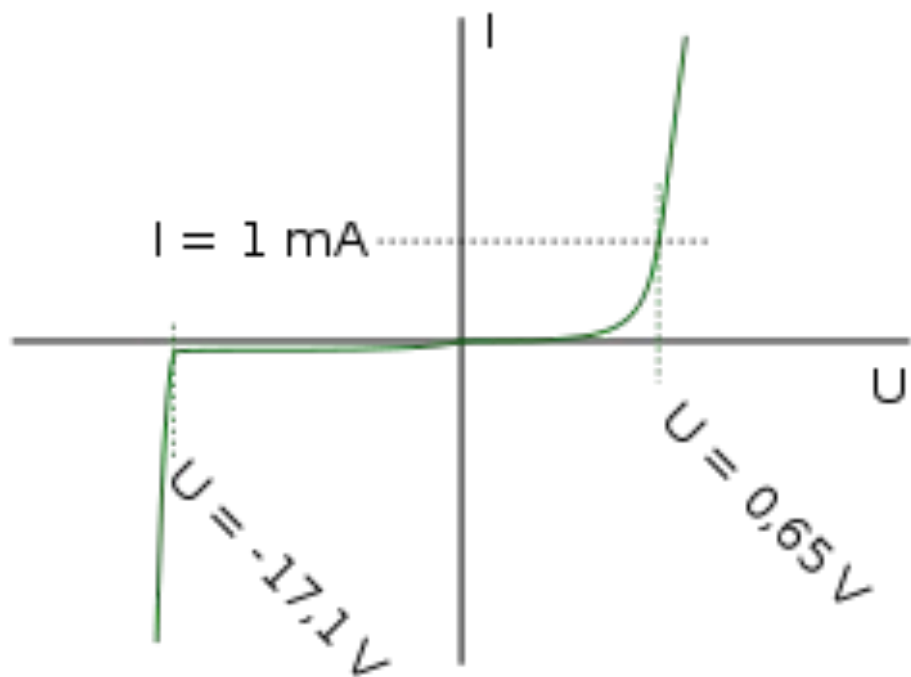

Złącze spolaryzowane
w kierunku zaporowym

Złącze spolaryzowane
w kierunku przewodzenia

Rodzaje diod i typowa charakterystyka $I(U)$ diody

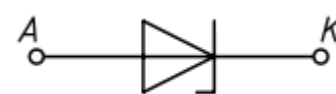
Charakterystyka prądowo-napięciowa diody

Rodzaje diod:

Dioda LED

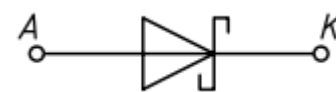
Dioda Zenera

Dioda tunelowa

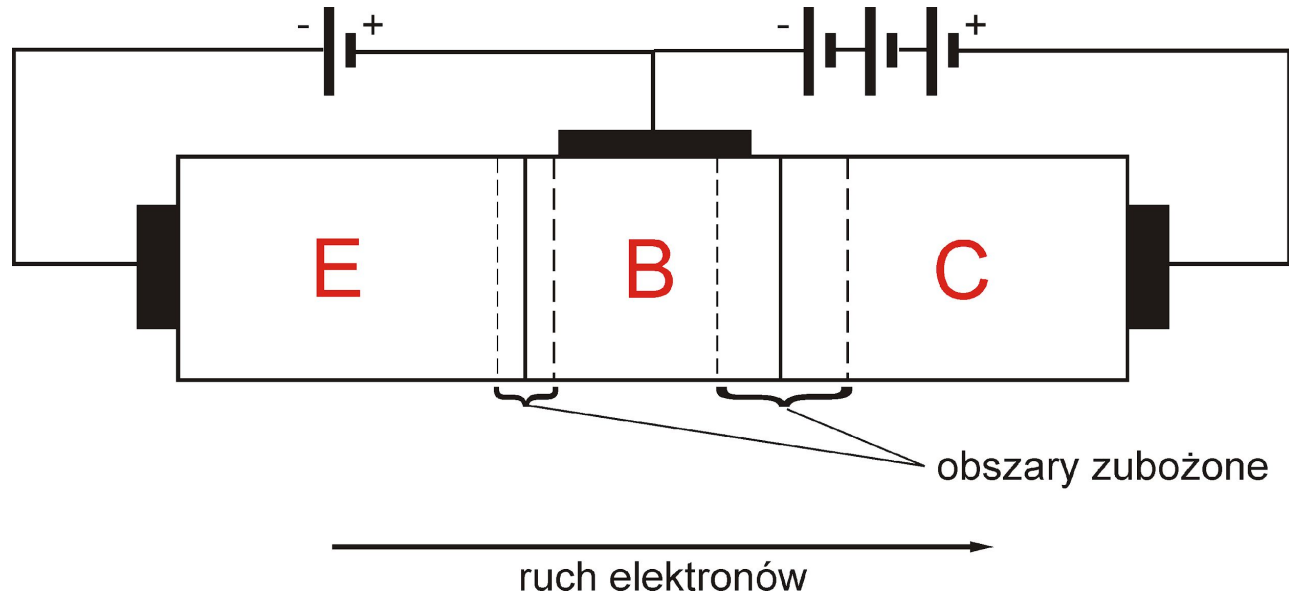
Dioda Schottky'ego

Dioda pojemnościowa

Tranzystor bipolarny

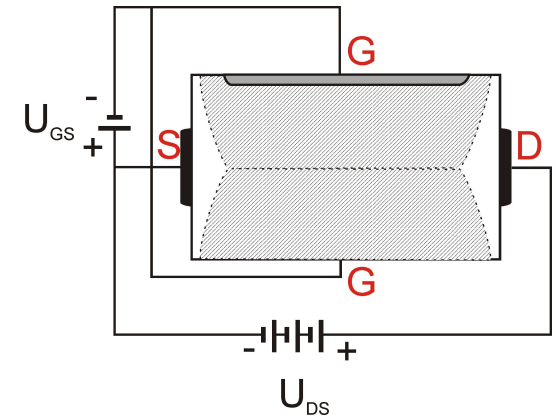
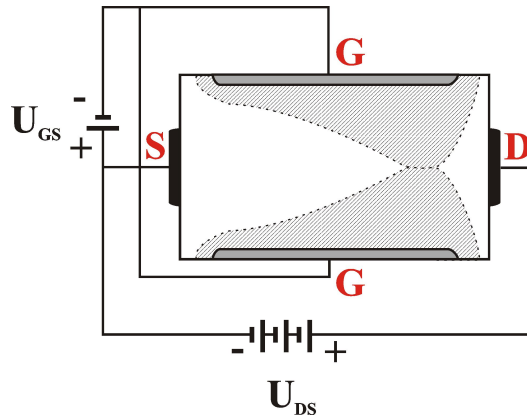
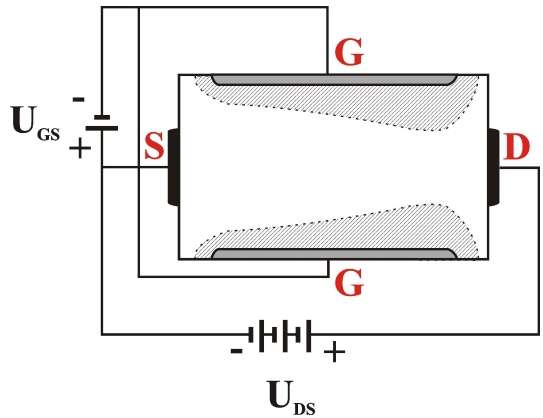
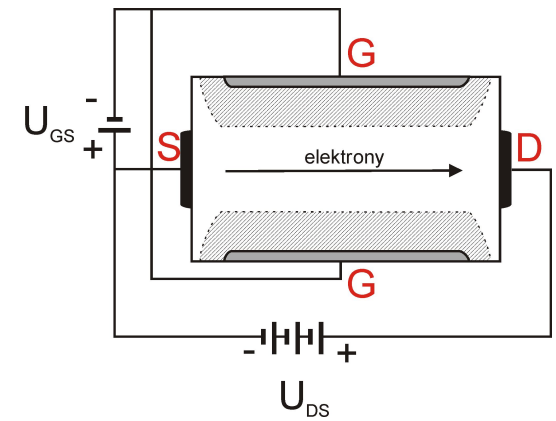
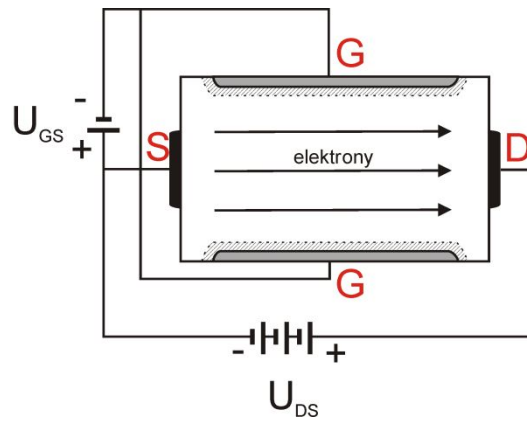
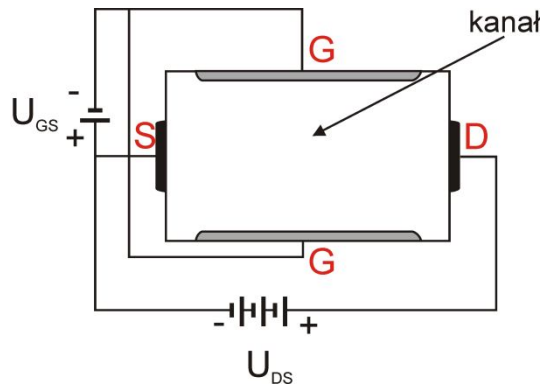

- E** – emiter
- B** – baza
- C** – kolektor

Tranzystor polowy z kanałem typu n

S – źródło
G – bramka
D – dren

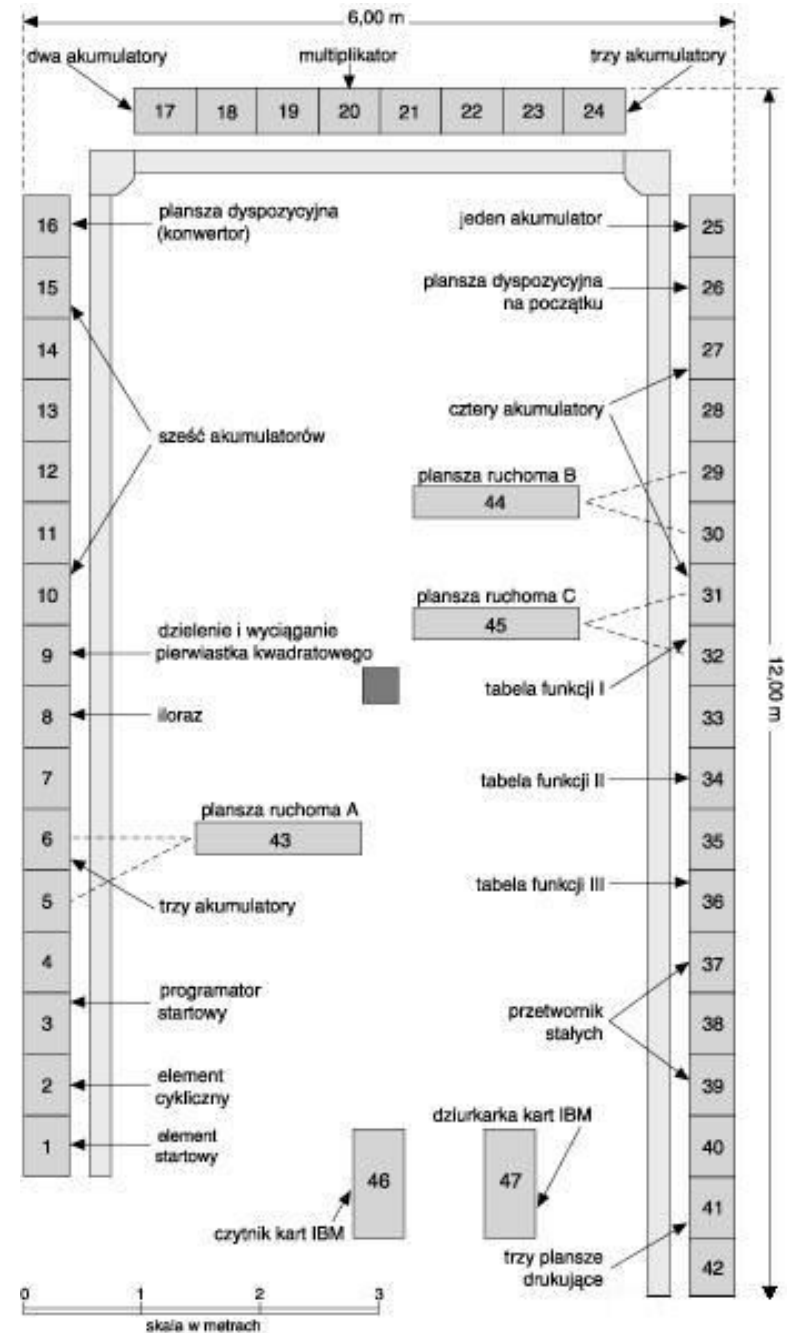

Eniac pierwszy komputer

- Pierwsze obliczenia listopad 1945
- 15.02.1946 – poinformowano opinię publiczną o jego istnieniu
- 30.06.1946 – koniec testów, ENIAC wszedł w posiadanie armii USA

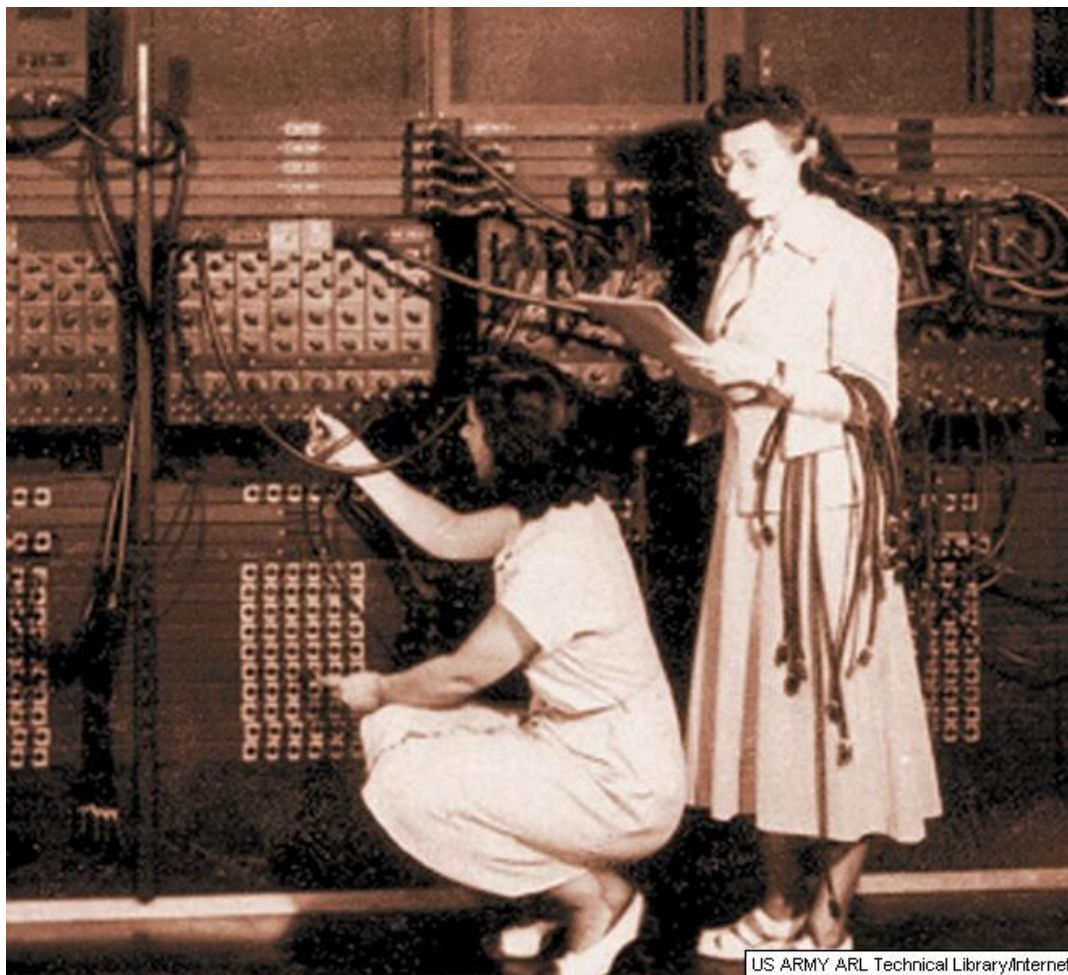
Dane techniczne

- Masa 30 ton
- 42 czarne blaszane szafy o wymiarach: 3x0,6x0,3m
- składał się z: 18800 lamp w 16 rodzajach, 6000 komutatorów, 1500 przełączników i 500 000 oporników
- Zużycie mocy 150kW
- Wentylacja: dwa silniki Chryslera o łącznej mocy 24 KM
- Po przekroczeniu 48 stopni Celsjusza w którymkolwiek module, termostaty wyłączały cały system

Przeznaczenie

- Pracował w systemie dziesiętnym na liczbach 10-cyfrowych (w razie konieczności 20-cyfrowych) dodatnich jak i ujemnych
- Używany do rozwiązywania równań różniczkowych potrzebnych przy tworzeniu tablic balistycznych

- Średni czas bezawaryjnej pracy: pół godziny
!!!
- Ostatecznie wyłączony 02.10.1955 i dzięki sprzeciwom obsługujących go uczonych nie został całkowicie ze złomowany
- Największy fragment znajduje się w Smithsonian Institute w Waszyngtonie